

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 1. září 2022 ve věci č. 24547/18 – *Thörn proti Švédsku*

Senát první sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že odsouzením stěžovatele k peněžitému trestu ve výši asi 520 eur za pěstování konopí pro vlastní potřebu za účelem tišení chronických bolestí nedošlo k porušení práva na respektování soukromého života dle článku 8 Úmluvy, neboť vnitrostátní soudy řádně zohlednily zvláštní okolnosti případu.

I. Skutkové okolnosti

V roce 1994 stěžovatel utrpěl při autonehodě závažná zranění páteře, kvůli kterým skončil na invalidním vozíku. Od té doby se potýká s chronickými a silnými bolestmi. Navštívil mnoho lékařů a vyzkoušel různé druhy léčby, žádná mu však od bolestí neulevila. V roce 2010 se jeho stav zhoršil a stěžovatel upadl do hlubokých depresí. V roce 2012 byl kvůli vysilujícím bolestem několikrát hospitalizován. Bylo mu předepsáno několik typů léků proti bolesti, všechny však měly jen omezené účinky. Užívání metadonu stěžovatel odmítl kvůli obavám z jeho vedlejších účinků.

Na internetu se stěžovatel dozvěděl o pozitivních účincích konopí, které však bylo ve Švédsku legálně dostupné pouze jako přípravek pod značkou Sativex. Ten ale nebyl kryt veřejným zdravotním pojištěním. Podle stěžovatele byl lék méně účinný než klasické konopí. Jeho pravidelnému užívání navíc bránila vysoká pořizovací cena. Proto si začal pro vlastní potřebu konopí sám pěstovat. Během jeho užívání kvalita života stěžovatele výrazně vzrostla. Začal pracovat na plný úvazek, staral se o rodinu a žil relativně normální život. V dubnu 2015 byl stěžovatel obžalován ze dvou trestných činů, a sice z výroby a držení narkotik a z jejich užívání. Soud prvního stupně ho zprostil obžaloby, neboť měl za to, že stěžovatel v důsledku chronických bolestí jednal v podstatě ve stavu krajní nouze. Odvolací soud nesouhlasil, stěžovatele shledal vinným a uložil mu podmíněný trest odnětí svobody a peněžitý trest přibližně 1 170 eur. Dle odvolacího soudu se nejednalo o stav krajní nouze, neboť stěžovateli byla nabídnuta alternativní léčba. Nejvyšší soud změnil rozsudek odvolacího soudu tak, že uznal stěžovatele vinným jen z trestného činu výroby narkotik, který navíc překvalifikoval na přečin. Zrušil také podmíněný trest odnětí svobody a snížil výměru peněžitého trestu na přibližně 520 eur.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že jeho odsouzením za pěstování konopí pro vlastní léčebné účely došlo k porušení jeho práva na respektování soukromého života dle článku 8 Úmluvy.

Soud na úvod připomněl, že záležitosti týkající se zdravotnického systému spadají do prostoru pro uvážení státu (*Vavřička a ostatní proti České republice*, č. 47621/13 a další, rozsudek velkého senátu ze dne 8. dubna 2021, § 274). Dále zmínil, že Úmluva výslovně nezakotvuje právo na zdraví, nicméně Soud tyto záležitosti posuzuje prizmatem práva na respektování soukromého života, které zahrnuje i fyzickou integritu a kvalitu života člověka (*Abdyusheva a ostatní proti Rusku*, č. 58502/11 a další, rozsudek ze dne 26. listopadu 2019, § 111).

Soud uznal, že uložení pokuty představovalo zásah do stěžovatelova práva na respektování soukromého života. K zásahu došlo v souladu se zákonem, a sice trestním zákoníkem. Zásah přitom sledoval hned několik legitimních cílů podle druhého odstavce článku 8 Úmluvy, konkrétně předcházení zločinnosti a nepokojů, ochranu zdraví a ochranu morálky. Zbývalo tedy posoudit nezbytnost zásahu v demokratické společnosti neboli otázku přiměřenosti zásahu.

Soud nejprve zdůraznil, že v projednávané věci nestojí před obecnou otázkou, zda zákaz pěstování či užívání konopí, ať už pro osoby trpící bolestmi, nebo kohokoliv jiného, může jako takový porušovat

článek 8 Úmluvy, nýbrž zda vnitrostátní orgány porušily stěžovatelovo právo na respektování soukromého života tím, že jej s ohledem na okolnosti dané věci nezprostily trestní odpovědnosti. Nejvyšší soud shledal, že počínání stěžovatele, třebaže by za jiných okolností mohlo být kvalifikováno jako krajní nouze, nebylo omluvitelné. Již zákonodárce totiž při stanovení právního rámce u drogových trestných činů vážil všechny dotčené zájmy, načež rozhodl, že předmětné jednání nemá být právně dovolené. Na takové situace, kdy zákonodárce provedl vyvažování, nemůže dle švédského práva dopadat krajní nouze.

Soud tak naznal, že vnitrostátní soudy se ve skutečnosti omezily na konstatování, že věc byla vyřešena zákonodárcem. V otázce viny tedy vlastní hledání spravedlivé rovnováhy neprováděly. Namísto toho ale zohlednily individuální okolnosti stěžovatelova případu při rozhodování o spravedlivém trestu. Co se týče hodnocení spravedlivé rovnováhy, Soud měl za to, že zájem soudů v tomto konkrétním případě spočíval především v zajištění dodržování a vymáhání vnitrostátních právních předpisů týkajících se regulace narkotik a léčiv, zatímco zájem stěžovatele spočíval v nalezení způsobu, jak zmírnit sužující bolesti. Příklad se tedy striktně vzato netýkal svobody vybrat si určitou léčbu, což je jádrem práva na sebeurčení a osobní autonomii (*Moskevští svědkové Jehovovi a ostatní proti Rusku*, č. 302/02, rozsudek ze dne 10. června 2010, § 139).

Soud proto dovodil, že v dané oblasti požívají vnitrostátní orgány širokého prostoru pro uvážení, z něhož přitom nevybočily. Nejvyšší soud nikterak nepochybnil stěžovatelovo tvrzení, že jeho jednání bylo vedeno snahou dosáhnout úlevy od nesnesitelných bolestí, ani že alternativní léčba byla méně účinná, měla obávané vedlejší účinky a byla příliš nákladná. Na základě těchto tvrzení naopak považoval stěžovatelovo jednání do jisté míry za pochopitelné a klasifikoval jej proto jen jako přečin, v souladu s čímž také zmírnil uložený trest. Soud přihlédl dále ke skutečnosti, že stěžovatel nedoložil nedostatek prostředků na zaplacení peněžitého trestu. Nic tak nenasvědčovalo tomu, že by pro něho představoval nepřiměřené břemeno (*a contrario Lacatus proti Švýcarsku*, č. 14065/15, rozsudek ze dne 19. ledna 2021, § 107–110). V průběhu vnitrostátního řízení byla navíc stěžovateli udělena licence k užívání léku, který byl očividně pro úlevu od jeho bolesti účinný.

Soud závěrem podtrhl, že zkoumanou otázkou nebylo, jestli mohla být přijata jiná, méně rigidní politika, ale zda vnitrostátní orgány nevybočily z prostoru pro uvážení, který jim Úmluva v této oblasti přiznává, čemuž v projednávané věci nic nenasvědčovalo. K porušení práva na respektování soukromého života stěžovatele dle článku 8 Úmluvy tedy nedošlo.